

УДК: 332.3.003.52:332.64:631.95
АНАЛІЗ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ
ЗАСАД ОЦІНКИ ПРИДАТНОСТІ
ЗЕМЕЛЬ СПЕЦІАЛЬНИХ
СИРОВИННИХ ЗОН
ЕКОЛОГІЧНИМ ВИМОГАМ

Г.В. МУДРАК, канд. географ. наук,
доцент
І.П. ВДОВИЧЕНКО, аспірант
Вінницький національний аграрний
університет

Проаналізовано основну нормативно-правову, науково-методичну базу для оцінки придатності земель екологічним вимогам спеціальних сировинних зон на державному рівні. Проведено огляд науково-методичних підходів щодо створення, відповідності, функціонування та можливостей формування спеціальних сировинних зон, їх екологічного аудиту і перспектив розвитку. Проаналізовано результати досліджень вчених, які вирішують проблемні питання виробництва та споживання екологічно чистої продукції. Обґрунтована необхідність впровадження в системі землекористування України спеціальних сировинних зон, що функціонують на принципах органічного землеробства. Визначені складові механізмів державної підтримки органічного землеробства. Відображено важливість запровадження у сільському господарстві системи органічного землеробства.

Ключові слова: спеціальні сировинні зони, агроекологічне обґрунтування, органічне виробництво, екологічність аграрних підприємств, земельні ресурси, оцінка землі, науково методичне забезпечення, нормативно-правова база.

Літ.30.

Актуальність теми. За останніми даними науковців, близько 80% продуктів харчування, що реалізуються в Україні, не відповідають вимогам щодо якості. Тому певна частина споживачів, аграріїв, представників різних сфер, міжнародних проектів і програм більше уваги приділяють органічному виробництву. Воно дозволяє підвищити біологічну активність ґрунтів, нормалізувати життєдіяльність живих організмів, підсилити відновлювальну здатність агроценозів, і як результат – отримати екологічно безпечну органічну продукцію у землеробстві.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні нормативно-правового і методичного забезпечення оцінки придатності земель екологічним вимогам спеціальних сировинних зон на державному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до нормативно-правової бази України щодо створення спеціальних сировинних зон провідними установами Національної академії аграрних наук України (НААН України) (Національний науковий центр “Інститут ґрунтознавства і агрохімії ім. О. Н. Соколовського” (м. Харків), “Інститут агроекології” (м. Київ) НААН України) та Національним університетом біоресурсів і природокористування України (НУБіП України) (Навчально-науковий інститут рослинництва,

екології і біотехнологій, факультет екології і сталого розвитку НУБіП України) розроблено і впроваджено у виробничу діяльність низку науково-методичних розробок, що регулюють створення спеціальних сировинних зон з метою отримання якісної і безпечної рослинницької продукції та продовольчої сировини: якісна оцінка ґрунтів (Сірий А.І., 1974) [24]; керівний нормативний документ «Суцільний ґрунтово-агрохімічний моніторинг сільськогосподарських угідь України» (Козлов М.В. та ін., 1994) [25]; керівний нормативний документ «Еколого-агрохімічна паспортизація полів та земельних ділянок» (Созінов О.О. та ін., 1996) [5]; агроекологическая оценка земель Украины и размещение сельскохозяйственных культур (Медведев В.В., 1997) [2]; методичні рекомендації «Оцінка придатності сільськогосподарських земель України для створення екологічно чистих сировинних зон і господарств по виробництву продуктів дитячого та дієтичного харчування» (Тараріко О.Г. та ін., 1998) [18]; методично-нормативне забезпечення «Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель» (Патика В.П., Тараріко О.Г. та ін., 2002) [22]; «методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення» (Рижук С.М., Лісовий М.В., Бенцаровський Д.М., 2003) [17]; наукове видання «Бонітування і якісна оцінка орних земель» (Медведев В.В., Пліско І.В., 2006) [16]; «оцінка придатності сільськогосподарських угідь вимогам спеціальних сировинних зон» (Фурдичко О.І. та ін., 2006) [21]; методичні рекомендації «Агроекологічна оцінка відповідності сільськогосподарських підприємств вимогам органічного агровиробництва» (Макаренко Н.А. та ін., 2007) [1]; методичні рекомендації з надання статусу спеціальної сировинної зони та контролю за її використанням (Фурдичко О.І. та ін., 2007) [19]; оцінка і прогноз якості земель (Булигін С.Ю., Барвінський А.В., Ачасова А.О., 2008) [3]; науково-методичні рекомендації «Формування екологічнобезпечних сировинних агрозон» (Рідей Н.М. та ін., 2010 р.) [24]. Вісник ХНАУ № 2, 2013, Екологія ґрунтів 233 2012 р. ДСТУ 7244:2011 Якість ґрунту. Спеціальні сировинні зони. Загальні вимоги (Вдовиченко А., Костенко А., Лісовий М., Макаренко В., Макаренко Н. та інші, 2011). Екологічна оцінка агробіогеоценозів (Рідей Н.М., 2010). Формування екологічно безпечних сировинних агрозон (Рідей Н.М. та інші, 2009). Оцінка придатності сільськогосподарських земель для формування екологічно чистих сировинних зон (Рідей Н.М. та інші, 2009). Методичні рекомендації з фітотестування забруднених стійкими пестицидами ґрунтів (Фурдичко О.І. та інші, 2009) Методичні рекомендації з комплексної агроекологічної оцінки земель сільськогосподарського призначення (Ракоїд О.О., 2008). Оцінка і прогноз якості земель (Булигін С.Ю.). Методичні рекомендації з надання статусу спеціальної сировинної зони та контролю за її використанням (Фурдичко О.І. та інші, 2007). Агроекологічна оцінка відповідності сільськогосподарських підприємств вимогам органічного агровиробництва (Макаренко Н.А.) Оцінка придатності сільськогосподарських угідь вимогам

спеціальних сировинних 2006 р. зон (Фурдичко О.І. та інші, 2006) Бонітування і якісна оцінка орних земель (Медведев В.В., 2003). Методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення (Рижук С.М., Лісовий М.В., 2002). Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель (Патика В.П., Тараріко О.Г., 2002). Оцінка придатності сільськогосподарських земель України для створення екологічно чистих сировинних зон і господарств по виробництву продуктів дитячого та дієтичного харчування (Тараріко О.Г. та інші, 1997). Агроэкологическая оценка земель Украины и размещение сельскохозяйственных культур (Медведева В.В.) Керівний нормативний документ «Еколого-агрохімічна паспортизація полів та земельних ділянок» України» 1996 р. Керівний нормативний документ «Суцільний ґрунтово-агрохімічний моніторинг сільськогосподарських угідь України» 1974 р. Якісна оцінка ґрунтів (Сірій А.І.).

Хронологія науково-методичного забезпечення (ВРУ – Верховна Рада України, КМУ – Кабінет Міністрів України, НААН – Національна академія аграрних наук України, НУБіП – Національний університет біоресурсів і природокористування України) За словами провідного фахівця, професора, директора НДІ рослинництва та сталого природокористування НУБіП України Макаренко Н.А., – "однією з умов гарантії якості і безпеки продуктів є уникнення можливих негативних впливів промисловості, транспорту, комунального, сільського господарства та інших видів діяльності людини на сільськогосподарські угіддя, сировину і, безпосередньо, продукцію. Досягти цього можна шляхом створення спеціальних сировинних зон, що є певною гарантією контролю за станом навколишнього середовища і технологіями виробництва сировини" [15]. Важливим є той факт, що Інститутом агроекології та економіки природокористування НААН України під керівництвом вітчизняних вчених (А. Вдовиченко, А. Костенко, М. Лісового, В. Макаренко, Н. Макаренко, А. Оніщенко, О. Ракоїд, В. Станкевич) був розроблений державний стандарт – ДСТУ.

Виклад основного матеріалу. Спеціальні сировинні зони – це регіони або окремі господарства, що відповідають умовам виробництва продукції рослинництва і тваринництва, придатної для виготовлення дитячого та дієтичного харчування. У спеціальній сировинній зоні забороняються будівництво промислових і хімічних об'єктів, а також будь-яка інша діяльність, яка за висновком державної екологічної експертизи може призвести до погіршення стану довкілля. У виробництві органічного харчування забороняється використання сировини, що містить гормональні препарати, антибіотики, залишки важких металів, пестицидів, радіонуклідів та інших небезпечних речовин, наявність яких не допускається державними санітарними нормами або вміст яких перевищує максимально допустимі рівні залишків [7, 13, 18, 27].

Статус спеціальної сировинної зони – це документально підтверджена відповідність виробника умовам виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування. Порядок надання статусу спеціальної зони з виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого та дієтичного харчування затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1195. Відповідно до цього Порядку спеціальні сировинні зони повинні відповідати таким загальним вимогам: розташування на угіддях, що належать до земель сільськогосподарського призначення; нормативно обґрунтована віддаленість від промислових підприємств та інших об'єктів, які можуть забруднювати навколишнє природне середовище; високий рівень родючості ґрунтів; відповідність сировини санітарно-гігієнічним вимогам до дитячого та дієтичного харчування, обов'язковим параметрам безпеки й мінімальним специфікаціям якості, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України; відповідність кормів для тварин вимогам безпеки та якості; виконання актів законодавства з питань ветеринарної медицини щодо стану здоров'я тварин і санітарно-гігієнічних умов їх утримання; наявність документів, що підтверджують реєстрацію виробника сировини у відповідному державному органі ветеринарної медицини [22].

Закон України «Про безпеку та якість харчових продуктів» регулює відносини між органами виконавчої влади з питань забезпечення якості та безпеки харчових продуктів [6]. Відповідно до цього закону харчовий продукт (їжа) – це будь-яка речовина або продукт (сирий, включаючи сільськогосподарську продукцію, необроблений, напівоброблений або оброблений), призначений для споживання людиною.

Згідно з Законом України «Про безпеку та якість харчових продуктів» безпечний харчовий продукт – це харчовий продукт, який не створює шкідливого впливу на здоров'я людини безпосередньо чи опосередковано за умов його виробництва та обігу з дотриманням вимог санітарних заходів та споживання (використання) за призначенням [6]. Radoimir Lasztity, Marta Petro-Turza та Tamas Foldesi визначають поняття «безпека продукції» (food safety) – "як відсутність будь-яких біологічних, хімічних або інших природних токсичних компонентів у харчовій продукції, які можуть чинити ризик для здоров'я людини" (the absence of any biological, chemical, or other natural or synthetic toxic component in a food product which may be a risk for human health) [30]. Виходячи з вищезазначеного, безпечною буде та продукція, яка не буде чинити негативного впливу на здоров'я людей, а також у процесі виробництва здійснюється з дотриманням встановлених законодавством вимог та регламентів.

Регламентуючими документами в сфері забезпечення населення екологічно безпечною продукцією є: Закон України «Про екологічну експертизу» № 45/95-ВР від 09.02.1995 р.; Закон України «Про пестициди та агрохімікати» № 86/95-

ВР від 02.03.1995 р.; Закон України «Про екологічну мережу України» № 1864-IV від 24.06.2004 р.; Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» № 2982-IV від 18.10.2005 р.; Закон України «Про безпечність харчових продуктів» № 2809-IV від 06.09.2005 р., ст.1; Закони України «Про якість і безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини»; Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» № 3164-IV від 01.12.2005 р.; Закон України «Про дитяче харчування»; Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично-модифікованих організмів» № 1103-V від 31.05.2007 р., тощо [6, 9-13].

У спеціальній сировинній зоні можуть застосовуватися, за спеціальними технологіями, пестициди й агрохімікати природного походження, перелік яких наведено в державному реєстрі пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні (19 найменувань), що забезпечують виробництво сировини, яка відповідає обов'язковим санітарно-гігієнічним вимогам до дитячого та дієтичного харчування і фармакологічної сировини [9, 23, 30]. Для отримання аграрним підприємством статусу спеціальних сировинних зон необхідно пройти відповідну процедуру. Агрохімічну паспортизацію земель сільськогосподарського призначення проводить Державна установа «Інститут охорони ґрунтів України»; на обласних рівнях обстеження сільськогосподарських угідь здійснюють філії ДУ «Держґрунтохорона». Лабораторний аналіз виконується на замовлення. Згідно з діючим законодавством результати агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення використовуються не лише для визначення спеціальних сировинних зон, а також - придатності для ведення органічного землеробства [21]. Для вивчення питання щодо можливості надання виробникові сировини статусу спеціальної сировинної зони при обласних держадміністраціях утворюються відповідні комісії [23]. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України і наказу Міністерства аграрної політики України № 421 від 05.07.2013 року, Інститут агроєкології і природокористування НААН визнано уповноваженою науково-дослідною установою, що здійснює аналіз матеріалів та підготовку агроєкологічного обґрунтування на відповідність сільськогосподарських угідь виробників сировини статусу спеціальних сировинних зон [28, 29]. Інститут є членом Національної асоціації виробників дитячого харчування, молочно-консервної та сокової продукції «Укрконсервмолоко» [28]. Агроєкологічна оцінка проводиться за такими критеріями [29], як розташування екологонебезпечних об'єктів, еколого-токсикологічний стан ґрунту, екологічна стійкість ґрунту та ґрунтова родючість. Узагалі придатність земель сільськогосподарського призначення вимогам спеціальних сировинних зон можна розглядати на декількох рівнях: на рівні конкретного підприємства або на регіональному рівні. Належність сільськогосподарських угідь до категорії придатності (П)

визначається шляхом встановлення відповідності обстеженої площі вимогам спеціальних сировинних зон і розраховується за формулою [4]:

$S_{Sn} \times 100 \% =$, (1) де: S_{Sn} – площа угідь з показником родючості відповідно до певного рівня придатності, га; S – загальна обстежена площа угідь, га.

Сільськогосподарські угіддя відносять до конкретної категорії придатності за умови переважання ґрунтів із певним рівнем родючості більше, ніж 50 % від загальної площі [4]. Для урахування усіх показників родючості ґрунту використовують інтегральний показник родючості ґрунту, який визначається методом експертних оцінок. Спочатку встановлюють пріоритетний ряд щодо впливу окремих показників на загальний рівень родючості ґрунту та екологічну стійкість сільськогосподарських угідь: гумус > рН > P₂O₅ > K₂O. Визначають ваговий внесок кожного показника в межах стобальної оціночної шкали: гумус – 55 балів, рН – 20, P₂O₅ – 15, K₂O – 10 балів. Визначену кількість балів, яка в сумі складає 100, приймають як еталонну, що відповідає оптимальному стану ґрунтів і надає можливість віднести їх до категорії «придатні». У визначенні інших категорій керуються загальноприйнятими вимогами до екологічного нормування: від оптимуму на 10% – задовільний стан (категорія «обмежено придатні»), на 25% – незадовільний стан (категорія «непридатні»).

Список використаної літератури

1. Агроекологічна оцінка відповідності сільськогосподарських підприємств вимогам органічного агровиробництва: методичні рекомендації / за ред. докт.с.-г.наук. Н.А. Макаренко. – К., 2007. – 37 с.
2. Агроэкологическая оценка земель Украины и размещение сельскохозяйственных культур / под ред. акад. УААН В.В. Медведова. – К.: Аграрная наука, 1997. – 162 с.
3. Булигін С.Ю. Оцінка і прогноз якості земель: навч. посібник / С.Ю. Булигін, А.В. Барвінський, А.О. Ачасова, А.Б. Ачасов; Харк. нац. аграр. ун-т. – Х., 2008. – 237 с.
4. Вдовиченко А.В. Агроекологічне обґрунтування створення та експлуатації спеціальних сировинних зон: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 03.00.16 «Екологія» / А.В. Вдовиченко. – К., 2008. – 20 с.
5. Еколого-агрохімічна паспортизація полів та земельних ділянок. – [Чинний з 1996.09.01.] – К.: Аграрна наука, 1996. – 37 с. (Керівний нормативний документ).
6. Закон України «Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично-модифікованих організмів» № 1103-V від 31.05.2007 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

7. Закон України «Про дитяче харчування» від 14.09.2006 року №142-V (редакція від 05.12.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/142-16>.

8. Закон України «Про екологічну експертизу» № 45/95-ВР від 09.02.1995 р. - Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №8. – С. 54.

9. Закон України «Про екологічну мережу України» № 1864-IV від 24.06.2004 р. - Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – С. 502.

10. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» № 2982-IV від 18.10.2005 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

11. Закон України «Про пестициди та агрохімікати» № 86/95-ВР від 02.03.1995 р.- Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – С. 91.

12. Закон України від 05.02.1998 Про безпечність та якість харчових продуктів / Офіційний вісник України. – 1998 р. – № 3. – С. 13. – Ст. 75, код акта 4679/1998.

13. Закони України «Про якість і безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини». - Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 50. - С. 533. 8. Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» № 3164-IV від 01.12.2005 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

14. Матеріали круглого столу "Дитячому асортименту – гарантовану якість і безпеку" // Продовольча індустрія АПК. – 2010. – № 3-4. – [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://prodindustri.at.ua/_ld/0/13_3-4_2010.pdf.

15. Медведев В.В. Бонитировка и качественная оценка пахотных земель Украины/ В.В. Медведев, И.В. Плиско. – Х.: Изд. «13 типография», 2006.–386 с.

16. Методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення / за ред. С.М. Рижук, М.В. Лісового, Д.М. Бенцаровського. – К., 2003. – 64 с.

17. Методичні рекомендації з комплексної агроекологічної оцінки земель сільськогосподарського призначення / за ред. канд. с.-г. наук. О.О. Ракоїд. – К.: Логос, 2008. – 51 с.

18. Методичні рекомендації з надання статусу спеціальної сировинної зони та контролю за її використанням / за ред. акад. УААН О.І. Фурдичка. – К., 2007. – 35 с.

19. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Порядку ведення агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки» від 11.10.2011 №536 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1517-11>.

20. Оцінка придатності сільськогосподарських угідь вимогам спеціальних сировинних зон: методичні рекомендації / за ред. акад. УААН О.І. Фурдичка. – К., 2006. – 20 с.

21. Патица В.П. Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських угідь / В.П. Патица, О.Г. Тараріко – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – 296 с.

22. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання статусу спеціальної зони з виробництва сировини, що використовується для виготовлення продуктів дитячого і дієтичного харчування» від 03.10.2007 р. №1195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1195-2007-п>.

23. Рідей Н.М. Науково-методичні рекомендації формування екологічно безпечних сировинних агрозон / [Н.М. Рідей, В.П. Строкаль, Д.Л. Шофолов та ін.]; за ред. Н.М. Рідей. – К.: ВПЦ "Експрес", 2009. – 40 с.

24. Сірий А.І. Якісна оцінка ґрунтів / А.І. Сірий. – К.: Т-во «Знання» Української РСР, 1974. – 48 с.

25. Суцільний ґрунтово-агрохімічний моніторинг сільськогосподарських угідь України. Методика. [Чинний з 1994.07.07.] – К., 1994.

26. Вісник ХНАУ № 2, 2013, Екологія ґрунтів – 162 с. (Керівний нормативний документ).

27. Фурдичко О.І. Інститут агроекології і природокористування НААН – 20 років науково-організаційної діяльності / О.І. Фурдичко // Агроекологічний журнал. – 2012. – №2. – С. 5-12.

28. Фурдичко О.І. Розвиток спеціальних сировинних зон та виробництво продуктів дитячого харчування вітчизняними виробниками – національний пріоритет / О.І. Фурдичко: матеріали VIII Пленуму Спілки економістів України та Всеукраїнської науково-практичної конференції [«Екологічно чисте виробництво – основа підвищення якості продукції на товарних ринках України»]. – К., 2013. – С. 144-155.

29. Якість ґрунту. Спеціальні сировинні зони. Загальні вимоги: ДСТУ 7244:2011. – [Чинний від 2012.01.01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2011. – 16 с. – (Національний стандарт України).

30. Якість харчових продуктів та стандарти – історія стандартів якості харчування (FOOD QUALITY AND STANDARDS - History of the Food Quality Standards) // Radomir Lasztity, Marta Petro-Turza and Tamas Foldesi [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.eolss.net/ebooks/Sample%2520 Chapters /C10/E5-08-01-01.pdf](http://www.eolss.net/ebooks/Sample%2520%20Chapters/C10/E5-08-01-01.pdf).

Список використаної літератури у транслітерації / References

1. Agroekologichna ocinka vidpovidnosti sil'skogospodars'ky'x pidpr'yemstv vy'mogam organichnogo agrovu'robny'cztva: metody'chni rekomendaciyi / za red. d.s.-g.n. N.A. Makarenko. – K., 2007. – 37 s.

2. Agroekologicheskaya ocenka zemel' Ukray'ny y' razmeshheny'e sel'skoxozyajstvenny'x kul'tur / pod red. akad. UAAN V.V. Medvedeva. – K.: Agrarnaya nauka, 1997. – 162 s.

3. Buly'gin S.Yu. Ocinka i prognoz yakosti zemel': navch. posibny'k / S.Yu. Buly'gin, A.V. Barvins'ky'j, A.O. Achasova, A.B. Achasov; Xark. nacz. agrar. un-t. – X., 2008. – 237 s.

4. Vdovy'chenko A.V. Agroekologichne obg'runtuvannya stvorennya ta ekspluataciyi special'ny'x sy'rovny'ny'x zon: avtoref. dy's. na zdobuttya nauk. stupenya kand. s.-g. nauk : specz. 03.00.16 «Ekologiya» / A.V. Vdovy'chenko. – K., 2008. – 20 s.

5. Ekologo-agroximichna pasporty'zaciya poliv ta zemel'ny'x dilyanok. – [Chy'ny'j z 1996.09.01.] – K.: Agrarna nauka, 1996. – 37 s. (Kerivny'j normaty'vny'j dokument).

6. Zakon Ukrayiny' «Pro derzhavnu sy'stemu biobezpeky' pry' stvorenni, vy'probuvanni, transportuvanni ta vy'kory'stanni genety'chno-mody'fikovany'x organizmiv» № 1103-V vid 31.05.2007 r. - [Elektronny'j resurs]. - Rezhy'm dostupu: <http://www.rada.gov.ua>

7. Zakon Ukrayiny' «Pro dy'tyache xarchuvannya» vid 14.09.2006 roku № 142-V (redakciya vid 05.12.2012 r.) [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/142-16>.

8. Zakon Ukrayiny' «Pro ekologichnu eksperty'zu» № 45/95 -VR vid 09.02.1995 r. - Vidomosti Verhovnoyi Rady' Ukrayiny'. - 1995. - №8. - S. 54.

9. Zakon Ukrayiny' «Pro ekologichnu merezhu Ukrayiny'» № 1864-IV vid 24.06.2004 r. - Vidomosti Verhovnoyi Rady' Ukrayiny'. - 2004. - № 45. - S. 502.

10. Zakon Ukrayiny' «Pro osnovni zasady' derzhavnoyi agrarnoyi polity'ky' na period do 2015 roku» № 2982-IV vid 18.10.2005 r. - [Elektronny'j resurs]. - Rezhy'm dostupu: <http://www.rada.gov.ua>

11. Zakon Ukrayiny' «Pro pesty'cy'dy' ta agroximikaty'» № 86/95-VR vid 02.03.1995 r.- Vidomosti Verhovnoyi Rady' Ukrayiny'. - 1995.- № 14. - S. 91.

12. Zakon Ukrainy vid 05.02.1998 Pro bezpechnist' ta yakist' xarchovy'x produktiv / Oficijny'j visny'k Ukrainy'. – 1998 r. – № 3. – S. 13. – St. 75, kod akta 4679/1998.

13. Zakony' Ukrainy' «Pro yakist' i bezpeku xarchovy'x produktiv i prodovol'choyi sy'rovny'ny'». - Vidomosti Verhovnoyi Rady' Ukrainy'. - 2005. - № 50. - S. 533. 8. Zakon Ukrainy' «Pro standarty', texnichni reglamenti' ta procedury' ocinky' vidpovidnosti» № 3164-IV vid 01.12.2005 r. - [Elektronny'j resurs]. - Rezhy'm dostupu: <http://www.rada.gov.ua>

14. Materialy' kruglogo stolu "Dy'tyachomu asorty'mentu – garantovanu yakist' i bezpeku" // Prodovol'cha industriya APK. – 2010. – № 3–4. – [Elektronny'j resurs].- Rezhy'm dostupu: http://prodindastri.at.ua/_ld/0/13_3-4_2010.pdf.

15. Medvedev V.V. Bony'ty'rovka y' kachestvennaya ocenka raxotny'x zemel' Ukray'ny / V.V. Medvedev, Y'.V. Ply'sko. – X.: Yzd. «13 ty'pografy'ya», 2006–386 s.

16. Metody'ka agroximichnoyi pasporty'zacyi zemel' sil's'kogospodars'kogo pry'znachennya / za red. S.M. Ry'zhuka, M.V. Lisovogo, D.M. Benczarovs'kogo. – K., 2003. – 64 s.

17. Metody'chni rekomendacyi z kompleksnoyi agroekologichnoyi ocinky' zemel' sil's'kogopodars'kogo pry'znachennya / za red. k. s.-g. n. O.O. Rakoyid. – K.: Logos, 2008. – 51 s.

18. Metody'chni rekomendacyi z nadannya statusu special'noyi sy'rovny'noyi zony' ta kontrolyu za yiyi vy'kory'stanniam / za red. akad. UAAN O.I. Furdy'chka. – K., 2007. – 35 s.

19. Nakaz Ministerstva agrarnoyi polity'ky' ta prodovol'stva Ukrainy' «Pro zatverdzhennya Poryadku vedennya agroximichnogo pasporta polya, zemel'noyi dilyanky'» vid 11.10.2011 №536 [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1517-11>

20. Ocinka pry'datnosti sil's'kogospodars'ky'x ugid' vy'mogam special'ny'x sy'rovny'ny'x zon: metody'chni rekomendacyi / za red. akad. UAAN O.I. Furdy'chka. – K., 2006. – 20 s.

21. Paty'ka V.P. Agroekologichny'j monitory'ng ta pasporty'zacya sil's'kogospodars'ky'x ugid' / V.P. Paty'ka, O.G. Tarariko – K.: Fitosociocentr, 2002. – 296 s.

22. Postanova KМУ «Pro zatverdzhennya Poryadku nadannya statusu special'noyi zony' z vy'robny'cztva sy'rovny'ny', shho vy'kory'stovuyet'sya dlya vy'gotovlennya produktiv dy'tyachogo i diyety'chnogo xarchuvannya» vid 03.10.2007 r. №1195 [Elektronny'j resurs]. – Rezhy'm dostupu : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1195-2007-p>.

23. Ridej N.M. Naukovo-metody'chni rekomendacyi formuvannya ekologichno bezpechny'x sy'rovny'ny'x agrozon / [N.M. Ridej, V.P. Strokal', D.L. Shofolov ta in.]; za red. N.M. Ridej. – K.: VPCz "Ekspres", 2009. – 40 s.

24. Siry'j A.I. Yakisna ocinka g'runtiv / A.I. Siry'j. – K.: T-vo «Znannya» Ukrayins'koyi RSR, 1974. – 48 s.

25. Sucil`ny`j g`runtovo-agroximichny`j monitory`ng sil`s`kogospodars`ky`x ugid` Ukrayiny`. Metody`ka. [Chy`nny`j z 1994.07.07.] – K., 1994.

26. Visny`k XNAU № 2, 2013, Ekologiya g`runtiv – 162 s. (Kerivny`j normaty`vny`j dokument).

27. Furdy`chko O.I. Insty`tut agroekologiyi i pry`rodokory`stuvannya NAAN – 20 rokiv naukovo-organizacijnoyi diyal`nosti / O.I. Furdy`chko // Agroekologichny`j zhurnal. – 2012. – №2. – S. 5–12.

28. Furdy`chko O.I. Rozvy`tok special`ny`x sy`ro vy`nny`x zon ta vy`robny`czstvo produktiv dy`tyachogo xarchuvannya vitchy`znyany`my` vy`robny`kamy` – nacional`ny`j priory`tet / O.I. Furdy`chko: materialy` VIII Plenumu Spilky` ekonomistiv Ukrayiny` ta Vseukrayins`koyi naukovo-prakty`chnoyi konferenciyi [«Ekologichno chy`ste vy`robny`czstvo – osnova pidvy`shhennya yakosti produkciyi na tovarny`x ry`nkax Ukrayiny`»]. – K., 2013. – S. 144–155.

29. Yakist` g`runtu. Special`ni sy`rovy`nni zony`. Zagal`ni vy`mogy`: DSTU 7244:2011. – [Chy`nny`j vid 2012.01.01]. – K. : Derzhspozhy`vstandart Ukrayiny`, 2011. – 16 s. – (Nacional`ny`j standart Ukrayiny`)

30. Yakist` xarchovy`x produktiv ta standarty` – istoriya standartiv yakosti xarchuvannya (FOOD QUALITY AND STANDARDS - History of the Food Quality Standards) // Radomir Lasztity, Marta Petro-Turza and Tamas Foldesi [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu: [http://www.eolss.net/ebooks/Sample%2520 Chapters /C10/E5-08-01-01.pdf](http://www.eolss.net/ebooks/Sample%2520%20Chapters/C10/E5-08-01-01.pdf).

АННОТАЦИЯ

АНАЛИЗ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИХ ОСНОВ ОЦЕНКИ ПРИГОДНОСТИ ЗЕМЕЛЬ СПЕЦИАЛЬНЫХ СЫРЬЕВЫХ ЗОН ЭКОЛОГИЧЕСКИМ ТРЕБОВАНИЯМ / МУДРАК Г. В., ВДОВИЧЕНКО И. П.

Проанализировано основную нормативно-правовую, научно-методическую базу для оценки пригодности земель экологическим требованиям специальных сырьевых зон на государственном уровне. Проведен обзор научно-методических подходов по созданию, соответствия, функционирования и возможностей формирования специальных сырьевых зон, их экологического аудита и перспектив развития. Проанализированы результаты исследований ученых, решающих проблемные вопросы производства и потребления экологически чистой продукции. Обоснована необходимость внедрения в системе землепользования Украины специальных сырьевых зон, функционирующих на принципах органического земледелия. Определены составляющие механизмов государственной поддержки органического земледелия. Отражено важность внедрения в сельском хозяйстве системы органического земледелия.

Ключевые слова: специальные сырьевые зоны, агроэкологическое обоснования, органическое производство, экологичность аграрных предприятий, предприятий, земельные ресурсы, оценка земли, научно- методическое обеспечение, нормативно-правовая база.

ANNOTATION

ANALYSIS OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF SUITABILITY ASSESSMENT OF LAND AREAS OF SPECIAL RAW MATERIALS TO ENVIRONMENTAL REQUIREMENTS

/ MUDRAK G. V., VDOVYCHENKO I. P.

It was analyzed the main normative-legal, scientific-methodological basis for the assessment of land suitability and environmental requirements of special raw material zones at the state level. A review of the scientific-methodical approaches to creation, compliance, functioning and possibilities to form special raw material zones, environmental audit and development prospects was done. It was also analyzed the results of scientists' researches who solve the problematic issues of production and consumption of environmentally friendly products. The necessity of introduction a system of Ukraine land use of special raw material zones, operating on the principles of organic farming was justified. The composition of the mechanisms of state support for organic farming was defined. It was also reflected the importance of introducing organic farming in agriculture system.

Keywords: special raw material zone, agri-environment studies, organic production, sustainability of agricultural enterprises, land resources, land evaluation, scientific methodological support, normative-legal base.

Авторські дані

Мудрак Галина Василівна - кандидат географічних наук, доцент кафедри екології та охорони навколишнього середовища Вінницького національного аграрного університету, (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3. e-mail: mudrakgalyna@vsau.vin.ua).

Вдовиченко Ірина Петрівна - аспірант кафедри екології та охорони навколишнього середовища Вінницького національного аграрного університету, (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3).